

■ DEMNITATE PENTRU TOȚI ■ PATYIV SAVORENGI ANDO VAZDIMOS

■ *Textul a fost tradus din limba maghiară cu acordul autoarei, la rândul ei fiind prezentat la întâlnirea din 14 martie 2009, când evenimentul organizat în Clubul Kossuth din Budapesta a marcat lansarea mișcării „Demnitate pentru toți” (Méltóságot mindenkinek) din Ungaria. Mișcarea își propune să creeze solidaritate socială împotriva violenței fizice și spirituale la care este supusă populația romă, și pentru asigurarea tratamentului egal și oportunităților egale conform legislației naționale și Europene (<http://www.meltosag.net>).*

■ *This text was translated from its Hungarian original with the approval of the author, at its turn being presented at the meeting from the 14th of March 2009 in Kossuth Club from Budapest, with the occasion of launching the movement „Dignity for All” from Hungary. The movement aims creating social solidarity for eliminating the physical and spiritual violence against the Roma population, and for assuring equal treatment and opportunities according to the national and European legislation. (<http://www.meltosag.net>).*

■ *O texto sas boldo de anda Unguricka e muklimasa katar o autoro, savo sas sikado ka o kidipe de andar o 14 martie 2009, kana o evento sikado ando Clubo Kossuth andar e Budapesta anglunsardeas o zuralimos po “Ortaimos andar sa” (Méltóságot mindenkinek) andar o Ungro. O Vazdimos mangel te kerele socialno solidariteta angla e truposko marimos thja o marimos ando gyi ka savi si shudini e romani luma, thaj andar jiekh egalno phiradimos thaj egalno droma sar ande themeski kris thaj europaki. (<http://www.meltosag.net>).*

Dragi prieteni!

■ Ne-am adunat azi (liberali, socialiști, conservatori, catolici și protestanți, din clasa de mijloc și săraci, romi și ne-romi) să dăm glas faptului că suntem uniți, că aparținem de o națiune, de o țară. A venit timpul să trecem de diferențele politice, sociale și economice și să cooperăm. Nu putem permite ca frica de celălalt să ne domine. Noi alegem speranța în locul fricii, unitatea în locul dezbinării. Țigani și ne-țigani (gadje) trebuie să coopereze. Separat nu merge!

„Problema Țiganilor”, atât de des invocată în spațiul public nu poate fi interpretată în sine, este exclusiv o problemă a societății maghiare. Ceea ce se întâmplă azi cu romii poate fi formulat doar în cadrul crizei economice, politice și sociale.

Mișcarea Demnitate pentru Toți nu se luptă împotriva ideilor și ideologiilor ci împotriva violenței verbale și fizice apărute în societate. Mișcarea dorește să combată violența și instigarea din comunitățile locale prin răspândirea bunelor practice existente. Știm că există asemenea tipare de conviețuire pozitive, care din păcate nu ajung la presă și în discursul public.

Conflictul interpretat prin prisma categoriilor etnice este fără îndoială legat de scăderea încrederii în stat și în general în elita politică. Mai mult, mergând mai departe, conflictul este mai profund conectat la criza socială a țării. Václav Havel a spus că romii sunt un fel de hârtie de turnesol pentru că ei percep cel mai acut anomaliiile existente în funcționarea sistemului social, ei sunt cei care sunt cei mai vulnerabili și mai expuși în cazul crizelor structurale.

În discursul public din Ungaria „problema Țiganilor” a devenit numitorul comun al conflictelor de orice fel. În schimb, noi credem că nu ne confruntăm cu o „problemă a Țiganilor” și nici exclusiv cu un conflict etnic

Mure drago Amala!

■ Ande kadala rige delpa duma pala kodo ke e rroma thaj e gaijie, e ciore thaj e barvale, trebal te aven jiekh anda kodo ke aver fialo nashtilpe.

O pushipe pala e problema e rromengi naj feri ande soceteta Ungrika, kado si si kotor andar e lumaki ekonomia, plolitika thaj e kriza so si ande luma.

E Patyiv Savorengi ando Vazdimos naj te marelpe e gindurenca thaj ideologiasa, si andar jungalipe so si ande luam ande e manushengi vorba thaj ando maripe. Kodola lashe butya so kerenpe pe kadi butyi ci sikavelpe ande media thaj e luma ci del duma pa kodo.

Václav Havel phendeas ke e rroma si sar jiekh fialo likido so kerel jiekh papiro te sikavel lolo, von si kodola save si maj puterde karing e kriza thaj naj jutime khanikastar.

Ando Ungro e luma phenel „rromani problema” pe sa e konfliktura so si, de ci dikhen maj dur ke e phende thaj bi-phende problemura phandenpe jiekh averendar.

Ando Ungro e problema si ke kana e politika thaj e ekonomia vazdinepe ci kerde integracia thaj te jutin te aven primisarde katar e luma e dine rigate minoriteta sar e rrom. Delpa duma buth pa e problemura thaj e rimosarde butya ando them, sar vi pala e gettoizacia so kerelpe e maj ciorenca thaj e bare difencura mashkar e ciore thaj e barvale, kado si o kontexto e marimosko mashkar e etnie, e luma kerel maj barj problema sar so si, kade maj ushuro lenge te den rigate e rromen. E aver thaj e rroma, si line sar aver nacie, katkal avel o shindimos ande soceteta katar bianyidion e bari tensiunia, e dar thaj frustracia. Vi mashkar e gaijie na savore gindin jiekh thaj na savore si pashe kado, vi andral si problemura ke naj sigurno

■ DEMNITATE PENTRU TOȚI
■ PATYIV SAVORENGI ANDO VAZDIMOS

„țigan-maghiar”. La suprafața problema este definită eronat ca „problema țăganilor” însă analizând straturile mai de profunzime ne dăm seama că este vorba de un fenomen mai complex, de depunerea stratificată a unor probleme interconectate, dezbătute sau trecute sub tăcere.

O parte semnificativă a problemelor își are sursa în lipsa consolidării sociale care ar fi putut realiza integrarea treptată și acceptarea de către majoritate a grupurilor marginalizate (printre care și țăganii) după încheierea tranziției economice și politice din Ungaria. Azi, țara se confruntă cu numeroase probleme economice și sociale (dincolo de criza din prezent) care constituie un teren propice stigmatizării și identificării straturilor marginale drept țăp ispășitor. Sociologii, împreună cu alți experți vorbesc de ceva timp de zone de ghetou, de sistemul de învățământ segregat și neperformant (aflat sub media europeană), despre sistemul de sănătate inefficient sau de problema reproducerii inegalităților sociale. Acesta este contextul în care se etnicizează conflictele – actorii care pun în circulație discursurile publice din rațiuni diferite și pe baza unor convingeri diferite definesc probleme foarte complexe în mod simplist ca probleme etnice (generate de țăgani) pentru că astfel problemele pot fi mai ușor îndepărtate, pot fi transferate celuilalt și astfel definite ca problema celuilalt, a țăganilor în cazul de față.

În jurul **celuilalt, al țiganului** considerat cauza tuturor problemelor, apare un discurs care operează tot mai mult cu categorii rasiale. **Discursul produce intenții sociale în care se preling liber, fără restricții tensiunile etnice trecute sub tăcere anterior și tot aici își găsesc locul cele mai variate fobii și frustrări sociale. Acest discurs liber să profereze fără opreliști înjurii la adresa „țăganilor” se confruntă la nivelul general al societății cu un discurs des-**

khonik pe e politika andar e rrom, itegracia, egaliteto. Ande e gava thaj lokalno e problemura barion sar jekh feudalno sistemo zurarepen e kofliktura thaj e segregacia zurialdiol.

O lashiarimos shaj kerel o ciacipe e themesko thaj e democracia na e rroma thaj e gajije trebal te lashiaran kado mashkar pende, trebal te lashiaras e themeske ciacimoske instituci save vazdenpe po patyiaimos e manushengo nadar o them. Si buth importante te das drom ka o vazdimos/miskarea, anda kado si jekh pilda so jialas po interneto katar jekh manush ka aver pa e rroma, ande savo phenel pa e rrom ke hohaven o them thaj len bare love pala penge shavora savendenle ando azilo thaj ankalavenle lenge nyiamura sar kana te bariavenle.

Kadala butya so penelpe pala e rroma si xoxaimata, kado ci trebal maj buth te mukelpe te kerelpe anda kodo si te den drom ka e miskarea savi si te bisharel jekh kompania manush save te keren sfato tehaj te inkeren e rig e rromengi

Savore sam doshale anda kodo sar zuriaili e ura ando Ungro, konikh ci maj phenel khanci, savore ashien thaj e nasul maush ushtiaven e pacia e lumaki thaj o trajo kodolenge so si bi-doshale?! O mucipe thaj o ashimos den maj dur zor thaj ciacipe e kodolenge so maren thaj keren nasul

E Patyiv Savorengi ando Vazdimos, kado si so magas, amaro nyamo te arakhadiol ande jekh sasti luma ande savi si zakonura thaj ande savi te avas savore khetane, te shiolpe agor ka o dinimos rigate amare rromenge. Te keras sa so shajpe anda kodo te avel jekh fialo dikhimos pe savore thaj te puterenpe savorengi posibilitetura ka jekh fialo, ande amare zakonura, media, skule, ande amre thana kaj keras butyi.

pre egalitate, integrare și recunoaștere socială.

Acest discurs din urmă nu are decât un foarte firav suport social și este măcinat din interior de diferențe, contradicții și incertitudini. La nivel local comunitățile locale au de a face cu întărirea sistemului feudal funcțional în multe privințe, care menține sau chiar mai mult generează conflicte și tendințele de segregare.

Suntem convinși că diferențele reale nu sunt între romi și ne-romi ci între susținătorii democrației și ai statului de drept și cei care neglijează acest lucru! Credem că trebuie redat locul instituțiilor statului de drept, instituții care sunt clădite pe încrederea cetățenilor.

Aș dori să ilustrez de ce este importantă lansarea acestei mișcări. Cred că ați citit scrisorile circulante în ultimele zile pe internet.

„Pentru ei lucrează populația activă a Ungariei...”

„Familia de romi are 6 copii. I-au dus la orfelinat.

După care au venit rudele familiei și după câteva zile au scos copiii din institut ca părinți adoptivi, tutori (!!!!).

Statul a scăpat de copii și **plătește. 80.000 (!!!)** pentru fiecare copil, adică în total 480.000 de forinți în fiecare lună. Părinții lor nu au divorțat dar s-au anunțat la diferite adrese, astfel amândoi primesc de la primărie ajutor social de **39.100** forinți de persoană. Așa mai primesc 78.200 de forinți. Familia mai primește sprijin material pentru întreținerea locuinței de **9.800** de forinți. La toate acestea se mai adaugă și indemnizația pentru familie de 12.600 pentru fiecare copil, adică 75.600 de forinți. Bineînțeles că ei primesc gratuit manuale școlare și au o masă gratuită la școală... În afară de asta ei stau la coadă în fiecare lună pentru ajutorul social temporar care este de 30.000 de forinți primiți de la consiliul local. (Iar dacă nu primesc acest ajutor își lasă copiii la notar „șantajând” astfel autoritățile.) Cu totul, familia are un venit de **673.000** de forinți!!! Își pot cumpăra TV plasmă și au bani și pentru o mașină

Te lasa sama pe kadala butyia so phendinepe, te avasa ketane thaj ande soceteta te anasa e manushen khetane, shaj dikhas pe mare shavokura thja nepoci/unukura. Anda kodo kadi si e vrama te kidasame savore jiene anda sa e nyamura, anda sa e kitora andar e soceteta, sfako avere dikimosa, amare zorianca, lovenca thaj e politikasa te sikavas ke: sam ketane, andar savore!

Trebal te inkeras khetane e rromenca, kado si pushimos amenge pa e moraliteta. Ci trebal te maj ashias, trebal te keras vareso anda kodo sam agyves kate. Kasavo Ungro them kamas kaj te jianas ke amare shiavorengi fericirea si so savore kamas. Kaj dikhas ke amaro them si jiekh, kaj e themeski lumako kamlimos si maj zuralo katar sa.

■ DEMNITATE PENTRU TOȚI

■ PATYIV SAVORENGI ANDO VAZDIMOS

Suzuki în leasing pentru tătic. Dacă s-ar angaja și ar câștiga 100.000 de forinți, veniturile familiei ar scădea la 175.600 forinți. Și ei vorbesc de faptul că sunt „asupriți” de împruțitii de rasiști maghiari... și mai au tupeul să organizeze manifestații (pe 20 septembrie). „Nu-i supărați pe maghiari pentru că trăiți din taxele lor...” Cred că problema este extrem de actuală. Trimite mai departe să afle toată lumea că așa nu mai poate continua!”

Instigările împotriva romilor care deformează realitatea trebuie să înceteze. Mișcarea va lansa un război comunicațional împotriva informațiilor false de acest gen.

Este evident că ***suntem cu toții responsabili pentru faptul că violența a îmbrăcat această formă în Ungaria prezentului.*** Cum am ajuns în această situație în care comunitățile și-au pierdut puterea ori s-au dezintegrat, noi suntem tăcuți, iar indivizii violenți și fără scrupule atentează la pacea socială și viața celor inocenți?! ***Tăcerea legitimează acțiunile violente.***

Mișcarea Demnitate pentru Toți vă roagă să refacem împreună țesătura legală a societății! Să ne gândim din nou la calitatea structurilor și discursului public pe care le-am construit și care contribuie la excluderea definitivă a romilor și așa marginalizați. Să facem totul pentru a asigura tratament nediferențiat în legislație, în media, școli, la locul de muncă și în vecinătăți și să deschidem calea oportunităților egale pentru toți.

Dacă înfruntăm azi această gravă situație avem șansa să reluăm dezbaterile cu care am rămas datori, să fim autocritici și să formulăm împreună sarcinile comune pentru care vom crea o largă unitate socială. Astfel vom putea să privim fără rușine în ochii copiilor și nepoților noștri. Este timpul ca noi toți, cu origini, statut social și ideologii diferite să arătăm – fiind pe deplin conștienți de responsabilității morale, materiale și politice – că **apartinem unii de alții. Așadar, demnitate pentru toți!**

Asumarea responsabilităților față de romi și solidaritatea cu acest grup marginalizat, devenit ținta conflictelor este fără îndoială o problemă **morală** pentru noi toți. **Tăcerea nu mai poate continua, trebuie să acționăm, de aceea suntem aici azi.** Vrem o Ungarie în care să putem fi siguri că fericirea copiilor noștri este un țel comun. Unde recunoaștem că avem doar o patrie, unde solidaritatea națională este mai puternică decât orice altceva.

■ Kóczé Angéla este sociolog și în momentul de față lucrează ca și cercetător la Institutul pentru Cercetarea Minorităților a Academiei Maghiare. Între 2003–2004 a fost directorul fondator al European Roma Information Office din Bruxelles. Înainte de asta, între 1998–2004 a servit ca și director educațional al European Roma Rights Centre. Momentan este și doctorandă în sociologie la Central European University din Budapesta. ■ Kóczé Angéla is sociologist and currently works as a researcher at the Institute for Minority Studies of the Hungarian Academy of Sciences. Between 2003–2004 she was the founding director of the European Roma Information Office from Bruxelles. Before, between 1998–2004 she served as the educational director of the European Roma Rights Centre. Currently she is also a PhD candidate on sociology at the Central European University, Budapest. ■ Kóczé Angéla, si sociologo. Kerel ramosarde rodimata karing o MTA Instituto pala e ramome rodimata. Voi angunisardeas tah sas vi sherudno ka o Oficio e Romengo andar Europa, 2003–2004. Angla kado de andar 1998–2003 sas sherudni pala e Educatia and o Centro pala e ciacimata e Romenge ande Europa. Doktorato ande sociologia ka e Europaki Centralno Universiteta.